

Disiplinlerarası Bir Eksende Senex'in Sinemayla İlişkisi**Mehmet Aytekin**

Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya

E-Posta: aytekinmehmet1@gmail.com

Geliş Tarihi: 13 Ocak 2022; Kabul Tarihi: 25 Şubat 2022

Künye: Aytekin, M. (2021). Disiplinlerarası Bir Eksende Senex'in Sinemayla İlişkisi. *Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 91-94.

0000-0002-4206-2918

Senex, bu sayısından itibaren sinema ve yaşlılık çalışmaları arasındaki ilişkiye ayrı bir başlık açmakta ve iki disiplin arasındaki ilişkiye daha kompleks bir biçimde yaklaşılmasına olanak sağlamaktadır. Zira yaşlılık çalışmalarının yükselen bir değer hâline gelmesi ve sinemanın bir olguya görünürlük kazandırması konusundaki yeterliliği bahsedilen bu iki alanın bir iş birliği konusunda uzlaşabileceğini akıllara getirmektedir. Dolayısıyla, bu karşılıklı zemin hazırlama ve beslenme hâli, akademik ölçekte Senex'in çabalarıyla somutlaştırılabilir durmaktadır.

Bir izlenince veya çıkış noktası oluşturabilmek adına Scheidt vd. (2012a: 439-40) çalışmalarına bakılmakta ve esasen bu çalışmada çizilen yol haritasının temel izleklerinin Senex'in çalışma pratiklerine uyarlanması hedeflenmektedir. Buna göre sinema, okuyucuların veya çalışmacıların gerontolojik bilim, öğretim, araştırma, uygulama ve politika alanlarındaki çalışmalarını görünür kılmak adına değerli bir kaynak olarak ele alınmaktadır. Ayrıca son yirmi yılda görsel imgelerin patlamasından ve görüntünün yazıyı tamamlayabilir olmasından bahsedilmekte, bu gelişimin beşerî bilimler ve sanat için önemli olduğu vurgulanmakta, zira sözel, doğrusal ve ölçülebilir olanı aşan bir iletişim sisteminin -çeşitli araçlarla geliştiğinin altı çizilmektedir. Söylenenlerden hareketle, yapılan veya yapılması muhtemel film analizlerinde

tematik perspektifte bir yol izlenmesinin, disiplinlerarası yöntemlerle sinema ve yaşlılık ekseninde bütüncül bir tutum benimsenmesinin ve sinema ve gerontoloji endeksli bir çizgiyle hareket edilmesinin, Senex'in alana dair beklentileri arasında yer alabileceği düşünülmektedir. Teknik anlamda süreci somutlaştırabilmek adına filmlerin;

- Başlıklarına/isimlerine,
- Yapım ekiplerine (yapımcı, yönetmen ve senarist)
- Sürelerine
- Yayınlanma yılına
- Tematik durumuna

yer verilmesi önem teşkil etmektedir. Bunun yanında, film incelemesi sürecinde gerontoloji ile ilişki kurulabilmesi adına teorik bir altyapıya da ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla ilgili daha önce yapılmış çalışmalara ve güncel makalelere bakılması tavsiye edilmekte, bunlardan birçoğuna da bu çalışmada yer verilmek istenmektedir.

Scheidt vd. (2012b: 581-82), Terra Nova Film Şirketi üzerinden yaptıkları çalışmalarında, ilgili şirketin sinema sektörüne giriş yaptığı yıllarda yaşlılığa yönelik filmlerin sayıca az olduğunu ve nitelik anlamında yeterli işlerin olmadığını söylemektedirler. Bir öz eleştiri mahiyetinde -çalışmanın yazarlarından olan James Vanden Bosch'un deneyimlerine dayanmaktadır- kişilerin kendi yaşlanmalarını

tahmin edemedikleri ve yaşlanmanın topluma uygunluğuna dair süreci ön göremedikleri aktarılmaktadır. Yaşlanmaya dair filmler veya belgesellerde her ne kadar bu kavrama veya konuya yönelik eğilimler gösterilse de empati anlamında bir zayıflığa dikkat çekilmekte, başkasının yaşlanması her ne kadar anlaşılabilir olsa da buna dair bir empatiden veya yaşlılık pratiklerinden uzaklık vurgulanmaktadır. Dolayısıyla yaşlılığa veya yaşlanmaya dair filmlerin niceliksel ve niteliksel yoksunluğu, bununla beraber izleyiciler tarafından bu alana ilgi gösterilmemesi makul karşılanmaktadır. Anlatı detaylandırıldığında, deneyimlere geri dönüldüğü görülmekte ve ilk dönemlerde yaşlılara ilişkin yapılan filmlerin toplum ve hatta yakın çevre için dahi sıkıcı olarak kabul edildikleri belirtilmektedir. Ancak zaman geçtikçe ve yaşlanma pratikleri deneyimlenmeye başlayınca söylemlerin değişebileceği üzerinde durulmakta, farkında olunan sorunlara yönelik içerikler geliştirilerek sorunların görünür kılınabilmesi adına hareket edildiğinden bahsedilmektedir. Kısacası, bir film şirketinin yaşlanmaya ilişkin pratikleri ilgili gruba dahil olmasıyla çeşitlenmekte veya yeniden üretilen ihtiyaçlarla belirlenmektedir. Nitekim nüfusların yaşlanıyor olmasından kaynaklı olarak gerontolojik konulara yakınlık duyulmaya başlandığı ifade edilmekte ve özellikle son yirmi yılda -bunu makalenin yayınladığı yılın öncesindeki son yirmi yıl olarak düşünmek gerekmektedir- yaşlılığa ilişkin daha ayakları yere basan filmler yapıldığı dile getirilmektedir. Son olarak, sinema ile yaşlılık arasındaki ilişkinin ilk dönemlerinden bu yana ciddi bir dönüşüm geçirdiğinin ve yaşlanan nüfusun deneyimlerinin sinemada tüm detayları ile ele alındığının altı çizilmektedir.

Bahsedilenlerin ekseninde, sinema ve yaşlılık arasındaki ilişkinin nedenine dair düşünüldüğünde sinemanın bedene ilişkin güçlü bir gösterge olabileceği görüşü ön plana çıkmaktadır. Elsaesser ve Hagen'e (2014: 14-5) göre, sinema ile beden ve algılama kavramları arasında bir ilişki söz

konusudur. Her sinema biçimi veya yaklaşımı bir izleyici tahayyülünden yararlanmakta ve izleyici ile perdedeki görüntü arasında bir ilişki -yorumlama sürecinde farklılık gösterse dahi- her daim varlığını sürdürmektedir. Bunun yanında, sinemanın birçok duyu organına aynı anda hitap etmesi ve zaman-mekân perspektifinde algı, faillik ve bilinç gibi felsefi konulara değinmesi onu diğer sanat dallarından ayırmaktadır. Kısacası, izleyici ve beden arasındaki ilişkinin sinematik yoğunluğunun veya sinemanın bedeni kendisine merkezi bir sorun edinmesinin diğer sanat dallarında olmayan bir bütünlüğe karşılık geldiği düşünülmektedir. Böyle bir durumda yaşlılığın temsili veya inşasının da sinemayla güçlü bir görünürlük kazanmasının kaçınılmaz olduğu tahmin edilmektedir.

Erhart ve Eslen-Ziya'nın (2018: 103) çalışmasına odaklanıldığında, sinema ve yaşlılık arasında bir bağ kurulmasının birçok örtük ilişkiyi de açığa çıkarabileceği ihtimali göz önüne gelmektedir. Sinemada yaşlılık -ilgili çalışmada- erkeklik veya erkeğin kaybı perspektifinde değerlendirilmekte; yaşçılık, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve hegemonik erkeklik gibi kavramların sinema ve yaşlılık arasındaki iş birliği ekseninde gelişen eleştirel tutum vasıtasıyla açığa çıktığı görülmektedir. Bunu yaparken -kısmen de olsa- bedene odaklanılmakta ancak daha çok, bedenin sosyal bir varlık olduğu gerçeği üzerinde durulmaktadır. Buradan, sinemanın ve yaşlılığın birçok normatif değerın görünür kılınmasına ve eleştirilmesine olanak sağladığı anlaşılmakta, özetle, ikili arasındaki karşılıklı besleme hâlinin toplumsal farkındalığa da katkıda bulunduğu tahmin edilmektedir.

Sonuç itibarıyla, bir sanat dalı ve aynı zamanda bir anlatı aracı olan sinema, yaşlılık ile ilişkisini yıllar geçtikçe daha gerçekçi bir zeminde yeniden üretmektedir. İkili arasındaki tematik ve içerik anlamındaki besleme, yaşayan bu iki olgunun birbiriyle olan bağını kuvvetlendirmektedir. Hem inşa

hem de temsil anlamındaki bu beraberliğin eleştirel bir tutumla ilerlemesinin sosyal bilimlere önemli katkıları sağlayabileceğini ve birçok çalışmaya da ilham olabileceğini düşünmek pek de zor olmamaktadır.

Kaynakça

Elsaesser, T. ve Hagener, M. (2014). Film kuramı: Duyular yoluyla bir giriş. (Çev. B. Soner ve B. Yıldırım). Ankara: Dipnot.

Erhart, I. ve Eslen-Ziya, H. (2018). Sinemada Yaşlılık ve Erkeklik. A. Duben (dr.), Yaşlanma ve yaşlılık: Disiplinlerarası bakış açıları içinde (ss. 99-109). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Scheidt, R.J., Vanden Bosch, J., Kivnick, H.Q. ve Vanden Bosch, J. (2012a). Editorial: Lauching "on film and digital media". The Gerontologist, 52(4), 439-440. <https://doi.org/10.1093/geront/gns087>

Scheidt, R.J., Vanden Bosch, J., Kivnick, H.Q. ve Vanden Bosch, J. (2012b). Coming a theater near you. The Gerontologist, 52(4), 581-582. <https://doi.org/10.1093/geront/gns090>